

CARTEA DE TEATRU

LOPE DE VEGA:

„Peribáñez”,
„Fuenteovejuna”

Considerat de mulți drept cel mai strălucit dramaturg spaniol și de către toți drept unul dintre cei mai mari poeți dramatici ai lumii, Lope de Vega — cel mai prolific dramaturg al tuturor timpurilor — a fost tradus în românește în momente aniversare și comemorative. În 1962, împlinindu-se 400 de ani de la nașterea sa, un volum masiv de *Comedii* s-a tipărit la E.L.U. (800 pagini), iar acum, în preajma împlinirii a 350 de ani de la moartea sa, B.P.T. publică un ciclu de volume, dintre care primul (nr. 1162) a și apărut la sfârșitul anului trecut, în excelența tălmăcire a lui Aurel Covaci, cu o prefață și un tabel cronologic de Andrei Ionescu.

Lope de Vega a scris circa 2000 de piese de teatru în versuri, în afara unor romane, volume de poezii și mii de scrisori. În istoria literaturii universale, rămîne un miracol, a cărui explicare frămîntă generații succesive de istorici ai literaturii. S-a acreditat la un moment dat ideea că, născîndu-se la Madrid, la un an după ce acest oraș devenise capitala Spaniei renăscute, aflate în epoca ei de aur, a crescut și s-a dezvoltat odată cu Madridul și cu Spania, într-o armonie care l-a „energizat” supraomenește. Și teza contradicțiilor fecunde l-a explicat pe Lope, băiat de țesător, deci „plebeu”. Ambitia celui pornit de jos s-a combinat fericit cu orgoliul de mare spirit.

Ori de cîte ori se ia în discuție un dramaturg de geniu, se folosește expresia „teatru nou”, chiar și de către exegetii care neagă direct respectivului autor calitatea de geniu. Comentatori moderni consideră că, datorită atotputerniciei Inchiziției și monarhiei, teatrul spaniol e lipsit de autenticitate, de *dramă*, de dimensiuni etice și probleme psihologice. Apriorismul soluțiilor pentru problemele politice și religioase transformă problemele dramaturgiei în demonstrații facile, pentru dramaturgii obișnuți. Grandoarea și mizeria geniului constă în faptul că acesta găsește „o porțiță de scăpare” în eternitate, care nu e văzută de artiștii obișnuți, oricît ar fi ei de talentați. Atotputernicia stăpînilor prejudiciază „sosul” culturii, și nu „bucata”, îi face necitiți pe scriitorii medii, care servesc habotnic tezele bisericii sau mo-

narhiei, fapt ce deculturalizează poporul, sau, mai corect spus, îl menține în întuneric.

Cele două piese din volum sînt de inspirație folclorică. *Peribáñez* este numele unui țaran care, avînd onoare, accede la noblete și o confirmă, cînd are prilejul. Este adevărat că nu e un țaran oarecare, ci alcadele, adică primarul din Ocaña, că fusese numit căpitan peste o sută de ostași și că regele îi va confirma în final nobletea nativă, dar piesa a fost, la apariție, revoluționară pînă în preajma marilor manifeste estetice. Ușurința de exprimare sporește firescul aspirațiilor și chiar al comportamentului neconvențional, dar în armonie cu programul de viață al aristocrației spaniole. Piesa are mai multe personaje principale: *Peribáñez*, *Casilda*, Comandorul, regele, și acest aspect îi sporește încă modernitatea, chiar dacă Lope a fost un slujitor fidel, la bătrînețe — chiar exagerat, al Inchiziției și al monarhiei. El a permis, înaintea monarhului, oamenilor din popor să aspire la onoare, s-o dobîndească și s-o apere mai bine decît s-ar fi cuvenit s-o stăpînească unui nobil vechi, și chiar împotriva acestora. Critica marxistă a văzut în aceasta expresia extracției lui sociale, care n-a putut fi învîlăuită complet, estompată total, de fumurile lui nobiliare, concretizate, între altele, într-un blazon cu 19 turnuri.

Cea de a doua piesă din volum, *Fuenteovejuna* (în traducere „Fîntîna turmelor”), s-a jucat cu mult succes în permanență și peste tot, inclusiv în Uniunea Sovietică după 1917, pentru că este de o îndrăzneală revoluționară ieșită din comun. În mii de piese scrise în „epoca de aur”, monarhul are întotdeauna dreptate. Lope a scris cîteva zeci de piese în care și oamenii din popor au dreptate, iar acestea au rămas peste secole. *Fuenteovejuna* este o piesă în care principalul personaj e obștea satului respectiv, agitată de o răscoală legitimizată de comportarea nobililor, care nu ascultă nici de monarh (în treacăt fie spus, dar foarte important ca motivație pentru a fi jucată, pentru cenzură). Răscoala este condusă mai ales de țărancă Laurencia, personaj devenit pe deplin pozitiv, cînd regele îi absolvă pe răsculații supuși lui de vreo vină. Onoarea pe care o dovedesc locuitorii din *Fuenteovejuna*, chiar supuși la cazne și chiar epicureici, ca stil de viață, conferă o măreție aparte modului în care Lope prezintă poporul spaniol, care s-a impus drept eroic în conștiințele culturale ale altor popoare, chiar dacă într-un registru universal triumfă Cervantes, mai actual în eternitate.

Mihai NEAGU BASARAB